

Intervjui | 31/08/2024

Bojan Jovanović: Neukorenjen čovek podobniji je za manipulisanje

📌 Piše: Bojan Munjin

Sa stanovišta današnjih moćnih sistema, osnovna ideja je da se stvore takvi ljudi čija bi životna nesigurnost bila njihovo glavno životno obeležje. Takav pojedinac, obezličen i neutemeljen u svojoj tradiciji i kulturi, bio bi zavisn od modernih sistema u svakom pogledu, a svojom nemoći bi iskazivao moć sistema koji bi ga apsolutno kontrolisali



Bojan Jovanović, foto: privatna arhiva

Svijet danas postaje sve problematičnije mjesto za život, uz mnoge opasnosti koje priiете cjelokupnom ljudskom opstanku. Kulture i tradicije koje su još do nedavno predс оријентацијску mapу човјекoвих ставoвa и oдлука сада умногoмe више не вријeдe, а

o mlađim narodima u vrlo zanimljive i složene teme, razgovarao s renomiranim antropologom, autorom više znanstvenih knjiga na ove teme, **Bojanom Jovanovićem**.

Kako izgleda dijagnoza civilizacijskog stanja današnjeg svijeta?

Imajući u vidu činjenicu da je danas svet u tzv. civilizacijskom prelazu, njega karakteriše jedno neodređeno stanje. On nesumnjivo više nije ono što je bio, a kako ni budućnost još nije došla, elementi tog sutrašnjeg i jučerašnjeg sveta čine našu sadašnjost. U realnosti tog prelaznog međustanja odvija se i drama današnjeg čovekovog postojanja. Ona je osenčena potencijalnom tragičnošću koja se prepoznaje u oslobađanju velike količine negativne energije, kao i u sve učestalijim i ozbiljnijim ratnim sukobima, koji povećavaju opasnost od čovekovog samoponištenja.

Kakve su karakteristike te velike količine negativne energije današnjeg svijeta?

Radi se o krajnje nesigurnom svetu u kojem se uvećava ljudski strah od konkretnih opasnosti, ali i strepnja od onoga što se samo sluti da može doći. Ukoliko bismo ove emocije sagledali u kontekstu čovekove sudbine i onoga što nagoveštavaju procesi transhumanizma i posthumanizma, onda se suočavamo sa realnom mogućnošću poništavanja i preoblikovanja čoveka ovakvog kakav on danas jeste. Snaga negativiteta i potencijal zla u ovom vremenu prelaznog stadijuma proizlazi i iz osećaja čoveka koji se oseća veoma nesigurnim, pa iz potrebe za većom životnom izvesnošću on i poseže za tim negativitetom kao sredstvom svog potvrđivanja.

Otpor tradiciji

Kakav je odnos između tradicije i moderniteta, između jučer i sutra?

Tradicija nije neprijateljski suprotstavljena modernosti, ali predstavnici modernosti, u okviru svojih novih koncepcija sveta i čoveka, u borbi za „bolje“, tu tradiciju shvataju kao smetnju i iskazuju neprijateljstvo prema onome što je potvrđeno kao dobro. To „bolje“ i „više“ je uvek prekoračenje granica koje su do tada postojale i zato danas ta ideja o transhumanom i posthumanom čoveku izraz je njegove iskonske težnje stvaranja nekog

~~Kako izgleda takav super čovek u budućnosti?~~

Trebalo bi u tom smislu reći da su pojedini nosioci takve ideje, u nekom svom modernitetu, iskazali prema tradiciji iste one rasističke stavove koji su u okviru kolonijalizma i postkolonijalizma naneli mnogo štete tradicionalnoj kulturi i učinili velika zla njihovim predstavnicima. Neprijateljstvo prema tradiciji je u zapostavljanju vrednosti kontinuiteta i postepenog, evolutivnog preobražaja koji bi nesumnjivo mogao da dovede do željenog novog – ali bez tolikih ljudskih žrtava i štete po osnovne humane vrednosti.

U kojoj fazi moderniteta se danas nalazi čovečanstvo?

Mi smo sada u fazi preispitivanja mogućnosti ostvarenja ideje moderniteta, formiranjem novih makro sistema koji bi organizovali život na planeti. U takvim sistemima, kao što rekoh, nema mesta za kulturnu tradiciju koja je do sada bila bitan činilac čovekovog identiteta. Na mestu gde se do sada nalazila tradicija izrasla je potreba za stvaranjem novog *neukorenjenog čoveka*, kao plutajućeg bića podobnog za bolje i efikasnije manipulisanje. Sa stanovišta današnjih moćnih sistema osnovna ideja je da se stvore takvi ljudi čija bi životna nesigurnost bila njihovo glavno životno obeležje. Takav pojedinac, obezličen i neutemeljen u svojoj tradiciji i kulturi, bio bi zavisao od modernih sistema u svakom pogledu, a svojom nemoći bi iskazivao moć sistema koji bi ga apsolutno kontrolisali.

Zašto ta orvelijanska ideja u sebi posjeduje bijes današnjice prema prošlosti?

Netrpeljivost i mržnju aktera novog prema tradicionalnom možemo prepoznati već u začecima stvaranja novih, totalitarnih poredaka. Tako su, na primer, i komunisti u težnji stvaranja novog sistema imali radikalno negativan odnos prema tradiciji. Pogotovo prema onoj tradiciji koja se smatrala navodno smetnjom u potvrđivanju onog što je novo i moderno. Zbog toga je taj sistem ne samo hteo da potisne nego i da uništi tradiciju. Recimo, u kineskoj revoluciji, koja je u jednom trenutku nastojala da se potvrdi i kao „kulturna revolucija“, izvršen je radikalni obračun sa dotadašnjom tradicijom i njenim civilizacijskim temeljima, što je prepoznatljivo i u praksi drugih revolucija čiji su akteri na identičan način izražavali svoj odnos prema tradiciji.

jer kako kaže Wang, čovek je „dugovечно konzervativno biće“, ali, da ponovim, on teži i da se potvrdi prevazilažeći dotadašnja ograničenja, pa je u toj nameri spreman i da poruši sve ono što mu je prethodilo. Trenutno u današnjem svetu preovladava ono što smo prepoznali – težnja da se novi svet izgradi na sasvim drugim osnovama i da se negativni odnos prema tradiciji izrazi u najradikalnijem vidu.

Relativizacija dobra i zla

Šta je to „kultura otkazivanja“?

Taj pojam deluje danas pomalo zastrašujuće, jer je on, po mom mišljenju, jedan oksimoron. Kultura je po svom imanentnom značenju umeće oplemenjivanja čoveka i sveta i zahvaljujući njenim principima čovek je postao humano biće. Kada se pak kaže „kultura otkazivanja“, naročito sa praksom koja se primenjuje, to znači da tada dolazi do brisanja, zabranjivanja i potiskivanja određenih kulturnih sadržaja, događaja, ličnosti i svega onoga što se smatra nepoželjnim u savremenom kontekstu.

U kojoj su korelaciji kultura otkazivanja i politička korektnost?

Taj proces otkazivanja se radi iz sasvim pragmatičnih svetonazorskih razloga i taj proces ima dominantan ukus tzv. političke korektnosti. Odnosno, radi političke korektnosti iz kulture se briše ono što se po principima moderne korektnosti smatra nekorektnim. Na primer, imate pojavu brisanja scena iz nekih filmova ili odlomaka knjiga ili zabrane čitavih naslova, zato što su u novom kontekstu ti sadržaji postali neprihvatljivi. Današnji izraz za odstranjivanje iz društva, ne samo sadržaja i događaja nego i ljudi, jeste bojkot u kojem se iskazuje grupno mišljenje za nešto ili nekoga, što se ili koga se, bez prethodne racionalne analize, na granici iracionalnog, smatra nepoželjnim.

Često se spominje da živimo u doba post istine. Što bi to značilo?

Živeti u doba post istine značilo bi da klasična vrednost neupitne istine više ne postoji. Uspostavlja se ne više moć pojedinačnih sloboda nego moć sistema, koji je utoliko moćniji ukoliko je pojedinac postao zavisnim od njega. Kultura koju poznajemo, koja

Kultura koju poznajemo, koja počiva na humanim vrednostima, pretila da bude poništena tom novom civilizacijom temeljenoj na trans humanim pravilima

Ako govorimo o malim narodima unutar današnjih globalnih sistema, što su temeljni stupovi na primjer tradicionalne srpske kulture?

Stubovi kulturnog identiteta zemlje koja se zove Srbija jesu jezik, tradicija i istorijsko iskustvo. Ti stubovi su danas, unutar ove diskusije o procesima moderniteta, izloženi eroziji, naročito tradicijski način života kao jedan od osnova identiteta ne samo u srpskoj kulturi, jer je udar na tradiciju globalni proces. Tradicija je izložena diktatima brzih promena i zahtevima za prilagođavanjem tim promenama. Srbija kao zemlja želi da pripada savremenom svetu i zato često nekritički prihvata neke od tih promena i ultimatum na svoju štetu kao uostalom što to čine i druge male zemlje koje su se pridružile tom novom civilizacijskom stanju.

Kako kulturalno Srbija i drugi mali slavenski narodi treba da se pozicioniraju u današnjem sistemu globalne kulture?

Srbija, kao i svi drugi, trebalo bi da bude mudra, a kada to kažemo, onda pod mudrošću podrazumevamo svest o značaju etičke univerzalizacije dobra i zla, koja podrazumeva i odgovarajuće principijelno ponašanje u svetskoj areni u kojoj se nastoji, suprotno, uspostaviti načelo moralne relativizacije dobra i zla. Na takvom načelu se ne može zasnivati humanost, jer je ono vodilja moćnika koji u relativizaciji etike proglašavaju i silom nameću učinjeno zlo kao dobro.

Kako ta relativizacija etike izgleda na djelu?

Na primer, u NATO bombardovanju Iraka i ratu koji su članice ovog pakta, predvođene SAD, povele 2003. godine protiv ove zemlje, pod lažnim izgovorom da ona poseduje biološko i hemijsko oružje za masovno uništenje i sa ciljem da se dokopaju njenih

da je to bila teška odluka, ali je vredela s obzirom na ostvarenje demokratske ciljeve. Ova strašna epizoda govori o licemernom i nehumanom pokušaju opravdanja jednog strašnog zločina simulacijom nekog dobra, koje skriva ostvarenje neposrednih materijalnih interesa pljačke naftnih resursa Iraka. U ovakvoj đavoljoj igri sugerise se čoveku da podlegne iskušenju nehumanosti i postane demon, antihrist i nečovek. Odoleti tim iskušenjima nehumanosti, zasnovanim danas na idejama posthumanog i transhumanog procesa, etički je imperativ – to вреди i za pojedince i za narode – onoga najboljeg u nama da ostanemo i budemo ljudi.

Ovaj tekst je objavljen uz finansijsku potporu Agencije za elektroničke medije, iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Pročitajte više ...



Isak Vorgučić: Srbi su nepoželjni na Kosovu